
David Easton – kameleont med kontinuitet?

AV DAG ANCKAR

Debate on Easton. In the 1981:1 issue of the *Statsvetenskaplig Tidskrift* (The Swedish Journal of Political Science) Mr. Henrik Bang, post-graduate student at the Institute of Political Studies, University of Copenhagen, published an article on David Easton. Here, at the request of the editor, Professor Dag Anckar, Åbo Academy, Dr. Tom Bryder, University of Luleå, and Dr. Jan-Erik Lane, University of Umeå, comment upon Mr. Bangs article. A rejoinder by Mr. Bang is also included in the present issue.

Henrik Bang har i *Statsvetenskaplig Tidskrift* nr 1, 1981, publicerat en artikel betitlad "The Conflict Between the Traditions"; fråga är härvid om motsättningar mellan den förklarande, den förstående och den kritiska traditionen. Denna artikel skall jag på uppmaning av tidskriftens redaktion kort kommentera, och i det följande refererar jag till artikeln med utnyttjande av förkortningen HB.

Bang hävdar inledningsvis att meningsutbyten inom statskunskapen ofta kännetecknas av irrelevant, ignorans och irrationella politiska konflikter (vad sådana nu kan vara). Hans artikel är en illustration av att denna tes ingalunda är orimlig. Artikeln artar sig nämligen till en genomgång av ett antal för ändamålet utvalda inlägg i den debatt som David Easton väckt genom sin systemmodell för studiet av politik; den är räddning av Easton som Bang med denna genomgång vill främja kännetecknas enligt mitt förmenande i inte ringa grad av just de negativa egenskaper Bang vill utpeka.

Om jag har förstått Bang rätt är det en huvudpång i hans artikel att det finns en kontinuitet och konsistens i David Eastons författarskap som berättigar ett hänförande av Easton till främst den kritiska skolan. Till detta resultat kommer Bang genom att på Eastons produktion applicera vad som sägs vara Eastons hermeneutiska princip, nämligen ett sökande av element av konsistens eller helhet. Gör man så, skall man jämlikt Easton finna att "what at first looks like an apparent weakness may in the end prove to be entirely compatible with the whole context" (HB, 19). Detta har, menar Bang vidare, Eastons kritiker förbisett när de avfyrat sina kritikalvor från antingen den förklarande eller den förstående traditionens tankefort – kritiken går med sina på det ena eller det andra sättet begränsade utgångspunkter fel när den inte förmår se det visionärt komplementära

hos Easton som hos varje annan god företrädare för den kritiska skolan.

En sådan Eastonklassificering är objektet själv säkert införstått med, angeläget som det varit att framträda i tiden, vilken denna än varit. Problemet med att vistas längst fram i forskningsfronten vid alla dess förskjutningar och samtidigt visa kontinuitet är dock inte alltid alldeles lättöverkomligt för Easton – mannen som i ett av Bang återopat privatbrev (HB, 23) erkänner sin stora intellektuella tacksamhetsskuld till Marx och som skriver ett *magnum opus*¹ i vars författarregister vi förgäves skall söka namnet Marx. Bangs insats på denna punkt synes mig energisk, tänkvärd och självständig. Men jag kan nog inte komma ifrån att han härddrar tesen om den eastonska kontinuiteten och att han övertolkar eastonska formuleringar på ett sätt som inte alltid är acceptabelt. Hans parallelläsning av Eastons "Credo of Behavioralism" (1962) och "Credo of Relevance" (1969) för honom sålunda att konstatera (HB, 16) att vi har att göra med en skillnad i grad, inte i art – vad Easton gör i "Credo of Relevance", menar Bang, är att han flyttar en tyngdpunkt. De stridsrop Easton 1969 höjer till förmån för relevans och politisk aktion skulle m a o bara vara kraftigare återklanger från 1962, då det bl a hette att kunskap som utvinnes kan användas och att värdeutsagor inte är förbjudna så länge man kommer ihåg att de inte är empiriska förklaringar (!) Stora är då inte de krav på kontinuitet som Eastons hermeneutiska princip uppställer, och man kan undra om inte ganska många förstockade behavioralister skulle gå iland med att klara sådana inträdesförhör till den kritiska skolan.

Denna benägenhet att vara generös i en riktning men inte i en annan, dvs att ta fasta på det som stöder den egna tesen och negligera det som inte gör det ser jag som en svaghet i Bangs resonemang om Eastons kontinuitet;² jag vill inte heller vara riktigt införstådd med en hermeneutisk princip

som möjliggör ett sådant mått av godtycke att en för mig odiskutabel ståndpunktsändring blir "only a shift in emphasis" (HB, 16)³. För mig ger parallell läsningar av programmatiska Easton-texter närmast intrycket att mannen är en den politiska vetenskapens kameleont, som emellertid gärna ser sina färgväxlingar tolkade i termer av kontinuitet, så som Bang gjort.

Så må nu gärna ske. Jag måste tillstå att hela frågan om Easton skall anses höra till en tradition mer än till en annan för mig faktiskt ter sig skäligen ointressant. Prövostenen måste enligt mitt förmenande bli om Easton genom sina systemföreställningar varit vår disciplin behjälplig i framletandet av modeller, begrepp och andra verktyg vi behöver för att kunna studera och analysera politik. Det är detta Eastons kritiker varit intresserade av, medan den av Bang framlyfta frågan hur eastonska världsåskådningssingredienser slår ut på eastonska föreställningar inte stått i fokus. Bangs perspektiv är som sagt ett annat. Och när han från detta andra perspektiv levererar kritik mot inlägg med andra bevekelsegrunder gör han sig då skyldig till samma perspektivfel som han finner hos de förkättrade Eastonkritikerna. Men viktigare än så: kritiken är även från sina egna premisser mindre väl underbyggd.

Bang kommenterar bl. a. (HB, 10–12) en kritik som Michael Evans och undertecknad anfört mot Easton, nämligen att dennes systemmodell lämnar mycket litet rum för förklaringar av grupp-beteende och individbeteende i termer av motiv och intentioner. Detta klassificerar Bang som en kritik från den förstående traditionen, en kritik som påstås härröra ur "unresolved problems" i Evans' och min "world-view". Kritiken går fel, säger Bang och visar med Eastoncitaten dennes medvetenhet om att det politiska systemet som ett socialt subsystem är fundamentalt olik alla andra system – det har förmågan ändra sin målsättning, praktik och struktur. Men Easton har, säger Bang vidare, inte lyft fram just den teleologiska modellen. Han har i stället inkorporerat den med den materialistiska ram hans systemanalys i första hand erbjuder; han är medveten om de sociala strukturernas primat vis-à-vis medvetandestrukturer. Poängen med detta resonemang är att visa Eastons metodologiska holism där det förklarande och det förstående blir komplementära ting – saken måste ju fås till detta, annars vore Easton en klen företrädare för den kritiska skolan. Som enögda anhängare av den förstående

traditionen har Evans och jag inte insett hur denna holism opererar hos Easton, därav vår kritik.

De till antalet icke alldeles få av mina finska kolleger som upplever mig vara en räddningslöst förlorad positivist ser säkert med en viss bestörtning att Bang klassificerar mig som en företrädare för den förstående traditionen. I denna mening är etiketteringen nöjsam att ta del av; särskilt rättvisande är den inte. Merparten av min skrift om Easton som Bang utnyttjar⁴ diskuterar och påvisar logiska och begreppsliga oklarheter hos Easton och hör om någonstans hemma i en förklarande tradition. Men gärna skall jag här för stunden kliva upp på en annan barrikad.

Låt mig från denna då för det första säga att Evans och jag väl inte är omedvetna därom att det intentionella har en plats i Eastons modelltänkande. Vad åtminstone jag har sagt är att platsen är fel, att Easton vill få oss att fundera (även i termer av intentioner, javisst) över problem som är ointressanta i den meningen att de helt enkelt är utomordentligt svår-föreställbara i verklighetens värld. Jag tänker givetvis på Eastons persistensföreställning, den som dirigerar de frågor han ställer utgående från sin systemmodell och den som blir den upphängningspunkt där det teleologiska inkorporeras med det materialistiska. Bang ser tydligen inga fel med denna upphängningspunkt. "The mediations between conscious goals and contingent circumstances, between intended and unintended consequences, between projected transformations and functional constraints can all be empirically investigated within the framework of the systems model", skriver Bang (HB, 12). Men så är nog inte fallet. Låt oss se hur Easton vill ha det.

"Theories of party politics, interest groups, legislative behavior, political leadership, administrative organization, coalitions, voting behavior and the like seek to understand varying parts of the allocative processes", menar Easton.⁵ Själv är han intresserad av något mer än "varying parts". De allokativa teorierna har den bristen att de tar för givet en verklig och fortsatt existens av någotslags politiskt system. Så kan man dock inte göra. Det som här tas för givet måste ifrågasättas och problematiseras, undervisar oss Easton:

"Yet, without the existence of the system of behavior, we would be unable to discover those allocative processes, the variations in which require explanation".⁶

Följer en magnifik slutsats:

"There would be no decisions to be taken or implemented".⁷

Det är lätt att hålla med om att där det inte finns beteende där finns det ej heller beslut. Det är betydligt svårare att hålla med om att denna insikt skall göra frågan hur beteende kan förbestå till statskunskapens huvudfråga. Så vill Easton dock ha det. Bang har rätt däri att Easton är på det klara med att sociala system inte kastas hit och dit, utelämnade åt omgivningens nycker. Sociala system kan göra något åt sitt tillstånd och t ex manipulera den påverkan omgivningen utövar – detta är en essentiell utgångspunkt i Eastons modell. Easton summerar sålunda sitt huvudarbete, *A Systems Model of Political Life*: "We have seen that it is the peculiar capacity of any social system, including the political system, that it can cope with influences operating on it through positive, constructive actions".⁸ Denna teleologiska insikt för honom dock till att fokusera på beteendesystems kapacitet att överleva och till den besynnerliga vantron att denna fokusering fångar in och integrerar all annan kunskap om politik:

"If we know how systems manage to cope with stress, how they manage to persist in the face of either stable or changing environments, other theories or sets of ideas aspiring to theoretical status that deal with various aspects of political life – decision-making, coalition strategies, game theories, power, and group analysis – all fit into place".⁹

Eastons av Bang applåderade insikt om kunskapens analytiska natur (HB, 8) ställer härvid Easton inför ett problem – systemet skall göra positiva och konstruktiva ting, men eftersom systemet är ett beteendesystem kan det i sig inte göra något, utan handlandet måste återföras på någon som handlar; "it" måste finna en aktör. Problemet löses: "A system may change itself so as to incorporate or absorb the effects of such influences, the responsible members of the system may anticipate and ward off the stress, or, once the impact has been felt, they may take measures to prevent any further action that might imperil the system".¹⁰

Så föder då berget en mus. Den teleologiska insikten, inskriven i statskunskapens kungsfråga, den som skall inkorporera all annan statsvetenskaplig teoribildning, utpekar systemledningarna ("responsible members") som bekymrade blickar på imaginära stressbarometrar, oroar sig för systemets fortbestånd och manipulerar inflöden av krav och stöd med detta fortbestånd för ögonen. Förvisso är det svårt att se hur alla de typer av teorier Easton uppräknar "fit into place" i ett så-

dant perspektiv.

Man kunde fylla en bok med exempel härpå, men låt mig bara säga att det politiska beslutsfattandet i t ex Finland har korporativiserats i hög grad under 1970-talet och att detta har förklarats på många sätt, inte minst intentionsbaserade, och med hjälp av en god del teoretiserande.¹¹ Vad betyder detta i ett eastonskt perspektiv – är det politiska systemet i Finland på väg mot undergång eller bort från undergång? Hur passar det nyssnämnda teoretiserandet in? Jag kan inte se annat än att iakttagelsen inte betyder något och att teoretiserandet bakom den inte passar in; ändå inrymmer de en mycket god del såväl struktur- som medvetandedeterminerat beteende som faktiskt försiggår och betyder något för människors väl och ve.

Eastons modell är skev på ett fatalt sätt. För Easton skall t ex "gatekeepers" diskuteras i termer av vad sådana personer och mekanismer utråder för att reglera ett inflöde av krav som om det blir för stort konstituerar ett hot mot systemets existens – den plausibla tanken att de som styr opererar med grindvakter i egoistiska syften, inte minst som instrument i interna maktuppgörelser, rimmar illa med hans perspektiv. Och de som styrs är intressanta endast som objekt som reagerar på stimuli; till yttermera visso är inte alla intressanta. "Who respond to the feedback stimuli?", frågar Easton, och ger ett svar: "they are part or all of the politically relevant members in a system, those who can and do participate in the political processes".¹² Alldeles bortsett från att det inte synes vara helt klädsamt för en företrädare för den kritiska skolan med ett sådant särhållande av viktiga och oviktiga folksegment, måste sägas att perspektivet är illa lämpat för att fånga in de intentioner, motiv och önskingar som ligger bakom det mesta av det vi gör när vi betar oss som politiska varelser.

Bang vänder sig med skärpa mot att jag karakteriserat Eastons systemmodell som elitistisk (HB, 12). Han menar att den i stället "delimits a democratic way of life", ett påstående som belägges med ett citat ur en Eastonskrift av år 1947, där Easton uttalar sig erkännande om "the democratic ideal". Så skulle man naturligtvis skriva då, åren efter Hitler och Mussolini, på samma sätt som man som amerikansk statsvetarpresident år 1969, med Vietnam jämte följdföreteelser för ögonen, gärna skulle se sin vetenskap i relation till "the real needs of mankind in time of crisis".¹³ Men

den systemmodell som jag i likhet med andra kritiker av Easton varit intresserad av är i hög grad elitorienterad; här hjälper inga världsåskådningsnivåer. Den modellerar en bild av den verklighet vi skall studera, nämligen politiken, där eliten styr och ställer i akt och mening att säkra systemets fortbestånd och där folket uppfattas som en grå massa som reagerar på det eliten gör, ja t o m är införstådd med elitens ambition att rädda systemet.¹⁴

Jag menar att denna bild är falsk. Så handlar och tänker varken elit eller folk. Det är symptomatiskt att de empiriska exempel på systemundergång som Easton och även Bang (HB, 10) ger, där båda föglömmer att systemet inte är liktydigt med nationalstaten, har mycket litet att göra med "demand overload", otillräcklighet i "diffuse support" och andra systemteoretiska finesser som vi förutsättes vara intresserade av när vi griper oss an statskunskapens kungsfråga. De "system" som i dessa exempel sägs ha gått under har gjort så till följd av interventioner och krig, våld och blodsutgiutelse. Sådana ting förekommer olyckligtvis i vår onda värld. Men det var knappast med dem för ögonen som Easton skisserade sin generella teori. Och förskräckligheterna till trots: naturligtvis upphör inte "beteendet" med mindre än att alla blir ihjälslagna.

Referenser:

- 1 David Easton, *A Systems Analysis of Political Life*. John Wiley & Sons, Inc.: New York, 1965 (Easton 1965).
- 2 Easton 1965, s. 480. "During the previous discussion, I have taken advantage of the opportunity as it arose to emphasize that this mode of analysis tells us little about the way in which any particular type of system, such as a democracy, might persist. But it is a point worth reemphasizing. I have carefully and deliberately excluded this from among my objectives. I am not unaware of the fact that it conflicts so prominently with the very considerable pressures to-day to devote our energies at once towards an understanding of the conditions surrounding the persistence of democratic systems. Yet if we had succumbed and had accepted a study of the conditions and operation of democracy as our immediate purpose, our attention would have been seriously diverted from a general theory to a partial theory, one relating to democracy alone. It would thereby have defeated our main goal. (kursiv. DA). Jmfr David Easton, "The New Revolution in Political Science", *The American Political Science Review*, LXIII, 1969, No 4 (Easton 1969), s. 1056: "Today we need to temper our behavioral image of the discipline so that in these critical times we no longer see it as commanding us to devote most of our efforts to the discovery of demonstrable basic truths about politics (kursiv. DA). We will need to obtain more of our satisfactions from seeking immediate answers to immediate problems". – Etc., etc.
- 3 Var blir tyngdpunkten kunde man dock kanske fråga. Förvisso kan med Eastoncitat bevisas snart sagt vad som helst, men låt oss ändå notera att Easton i "Credo of Relevance" menar att "post-behavioralism need not be considered a threat to behavioral research but only an extension of it" (Easton 1969, s. 1055).
- 4 Dag Anckar, *David Eastons politiska teori: en intern och extern modellkritik*. Acta Academiae Aboensis, Humaniora, Vol. 50 nr 2, Åbo, 1974.
- 5 Easton 1965, s. 474.
- 6 Easton 1965, s. 476–477.
- 7 Easton 1965, s. 477.
- 8 Easton 1965, s. 480.
- 9 Easton 1965, s. 475.
- 10 Easton 1965, s. 480.
- 11 Ett försök till sammanfattning ges i Voitto Helander & Dag Anckar, "Structural Corporatism in Finland: An Essay on Developments and Causes", *Paper prepared for ECPR Joint Sessions of Workshops*, Lancaster, 29.3–4.4 1981.
- 12 Easton 1965, s. 401.
- 13 Easton 1969, s. 1052.
- 14 "The members of a political system need not sit back, as it were, to accept stress supinely", skriver Easton i en av Bang citerad passage (HB, 10). Här ritas alltså en bild där alla systemets medlemmar förutsättes förena sina politiska ambitioner i bemödanen att mota bort stress ...